

Utfordringsbildet 2022

Kirkemøtet 2022

En budbærer om håp

Verden er blitt en «landsby». Våre liv påvirkes av faktorer som er helt uavhengig av landegrensener: Krig og klimautfordringer, korona og økende politisk uro. Kirken har gjennom alle tider vært en budbærer om håp. Vår utfordring er å fylle denne rollen i møte med vår tids store utfordringer.

Europa har vært «demokratiets vugge». EU har mottatt Nobels fredspris for å ha opprettholdt fred og stabilitet i vår verdensdel etter andre verdenskrig. Men nå har et av våre naboland gått til krig på europeisk jord. Krigen fører til enorme menneskelige lidelser, flykninger, mat- og energimangel og prisøkninger, både i Europa og globalt. Politiske kriser og voldelige konflikter i andre deler av verden forsterkes, og millioner av mennesker står i fare for å sulte.

Klimautfordringene rykker stadig nærmere og tidsvinduet for handling er i ferd med å lukkes. Vi har bare noen få år for å hindre en dramatisk global oppvarming, men verden virker ikke villig til å gjøre det som kreves for å stoppe den negative spiralen.

Korona-pandemien viste at et virus som oppstår lengst mulig unna Norge, likevel kan påvirke oss mer enn vi trodde var mulig. Aldri i vår levetid har vi møtt så mange utfordringer i alt fra bevegelsesfrihet til psykisk uhelse og ensomhet. Etervirkningene kjenner vi ennå ikke omfanget av. Nå vet vi at det fortsatt er behov for beredskap for nye pandemier vi ikke har botemidler mot. Pandemien har også bremset arbeidet med å nå bærekraftsmålene.

Et forsterket internasjonalt samarbeid må til for å sikre menneskers livsvilkår og rettigheter, ivareta demokratiet og stanse eskaleringen av økende ulikhet og polarisering. Verden er i ulage, og det merkes også i vårt land.

Vi som har bodd i et land der materiell levestandard tas som en selvfølge, må tenke nytt. Vi som har levd i et fredelig hjørne av verden, må ta inn over oss konsekvensene av krig. Vi som har trodd at fremgang og trygghet ville fortsette, opplever nå en mer uviss fremtid.

Hva er kirkens oppdrag inn i dette virkelighetsbildet? Hvordan kan kirken bringe håp og mening til mennesker i dag?

Kirken er bærer av budskapet om fremtid og håp. Dette formidles i kirkens forkynnelse og i det mangfoldige diakonale arbeidet. I dette ligger også troen på at

både folkevalgte, ansatte og frivillige har evne og vilje til å omstille seg og svare på nye utfordringer i verden omkring oss.

Som kristne tror vi at kjærligheten er sterkere enn døden, også når døden faktisk rammer. Vi tror at Gud gleder seg over hvert enkelt menneske. Vi er ikke etterlatt alene. Guds omsorg tar ikke slutt. I møte med en mer alvorlig verdenssituasjon blir det synlig hvor radikalt dette budskapet er. Evangeliet er radikalt, livsforvandlende og alltid aktuelt. Kirken selv trenger dette budskapet. Vi skal igjen og igjen oppsøke stedene der vi finner påfyll til å stå i vår tjeneste. Verden trenger også budskapet om at troen på Guds kjærlighet kan forandre ethvert liv. Vi utfordres til å leve i fellesskap med hele Guds skaperverk. Troen og håpet gir kraft til å arbeide for det gode sammen med alle mennesker av god vilje. Dette er kirkens oppdrag og vi må hele tiden stille oss spørsmål om hvordan vi best når ut med dette slik at stadig flere finner mening, trøst, tro og tilhørighet.

Diakonien utfordring er stor: I en mer urolig verden med dramatiske klimaendringer og økonomiske nedgangstider, kan kirken bety mye for mennesker og verden vi lever i. Som en stor samfunnsaktør kan Den norske kirke bidra til gode lokalsamfunn ved å invitere til fellesskap, til samtaler under fire øyne og til å være medarbeider i tjeneste for andre. Mange steder skjer dette i tett samarbeid med diakonale organisasjoner og søsterkirker nasjonalt og internasjonalt. Kirken må ta del i den omstillingen som kreves innen 2030 for å redusere klimafotavtrykket. Vi skal som kirke være en enda sterkere samfunnskraft som bidrar til at næringsliv og politikere fatter modige beslutninger som tar vare på skaperverket.

Omstillingsevne gir muligheter: Da pandemien kom, kastet kirkens folkevalgte, ansatte og frivillige seg rundt. Det ble lagt ned en enorm innsats for å skape kirke også der forutsetningene ble totalt endret. Denne evnen og viljen og engasjementet for å være kirke – «samme hva» – er en stor og positiv drivkraft som vil være avgjørende i tiden som kommer.

Den norske kirke er bærer av håp når vi sammen med andre trossamfunn, myndigheter og sivilsamfunnsorganisasjoner, både hjemme og internasjonalt, bidrar til forbedring og utvikling. Som en del av et stort globalt kirkefellesskap spiller Den norske kirke en rolle i deler av verden der kirkene er den beste – og noen steder eneste – fungerende sivilsamfunnsinstitusjonen. Kristne organisasjoner er blant verdens største aktører innen utdanning, helsehjelp, humanitært katastrofearbeid og fred- og forsoningsarbeid. Kirken er synlig til stede og skaper håp for mennesker i nød.

Norge har velfungerende statlige ordninger som tar vare på enkeltmennesket. Men i en tid der oppslutningen om kirken synker og mange mennesker ser på framtiden med uro, må vi spørre oss selv: Hvordan viser vi kirkens budskap om håp inn i vår nære virkelighets utfordringer?

Fremtidig finansiering

Den norske kirke er fortsatt i all hovedsak finansiert over offentlige budsjetter. Kombinasjonen av lavere oljeinntekter, økte pensjonsutgifter og det grønne skiftet gir Norge nye utfordringer, og statens utgifter stiger uten at inntektene øker like mye. Det kan bli krevende å videreføre den offentlige finansieringen av Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn på samme nivå som i dag. Den norske kirke må forvente å ta sin del av kutt i offentlige utgifter og være forberedt på å dokumentere effekter av tildelte midler. Det vil handle om både kvantitet og kvalitet. Kirken, som alle andre, vil måtte se på muligheter for å effektivisere sitt arbeid. Kanskje kommer innsparingskrav som går på tvers av statlig og kommunal finansiering.

Hvordan skal kirken møte disse? Gravere kan ikke grave to graver samtidig, prester kan ikke forrette to gudstjenester samtidig. Mye av kirkens innsats i landets lokalsamfunn har et begrenset innsparingspotensiale. Samtidig må vi møte krav og forventninger om å løse økonomiske og administrative oppgaver mer effektivt. Vi må finne svarene på hvordan vi best gjør dette, om vi fortsatt skal opprettholde en landsdekkende folkekirke. Nye digitale løsninger er ett svar: Fellesløsninger for hele kirkens personalforvaltning vil tvinge seg fram for å frigjøre kapasitet lokalt til andre arbeidsoppgaver. Et godt eksempel er en helt ny avtale for lønn, personal og regnskapstjenester for Den norske kirke. Avtalen er en del av Den norske kirkes digitaliseringsstrategi, og er rettet mot fellesråd og sokn som selv kan velge hvilke fellestjenester de vil bruke. Det var 16 fellesråd/sokn tilknyttet den gamle avtalen og flere har nå meldt sin interesse for å gjøre avrop på den nye avtalen.

For virkelig å lykkes, må vi bygge en ny kultur for samarbeid. Hvert fellesråd og bispedømme er vant til å finne egne løsninger, og den økonomiske bæreevnen varierer fra kommune til kommune. Derfor er fellesløsninger like mye en kulturreise som et spørsmål om tekniske løsninger på tvers av kommunegrenser.

Fra stat til sivilsamfunn

Relasjonen mellom stat og kirke i Norge er utviklet skritt for skritt over mange år. Fortsatt er deler av Den norske kirke regulert som i staten. Kirken har selv vedtatt å følge forvaltningsloven og offentleglova. Deler av regelverket er komplisert og kostnadsdrivende, samtidig er det ikke enkelt å oppgi kjente regler om saksbehandling og økonomiforvaltning. For hva skal vi bruke i stedet? Vi ønsker god kvalitet, åpenhet, forutsigbarhet og rettssikkerhet i kirkens forvaltning. Det krever noen regler som alle må forholde seg til. Samtidig er kirken i dag en organisasjon i sivilsamfunnet og ikke lenger en del av staten. Da må vi gradvis utvikle kirkens regelverk slik at det blir bedre tilpasset den virksomheten og den samfunnssektoren vi nå er en del av.

Mens kirken har vært opptatt av endringer i forholdet til staten, endres samfunnet rundt oss. Økt innvandring endrer demografien, og kombinasjonen av et større religiøst mangfold og generell sekularisering påvirker den enkeltes tro og livssyn. Stadig færre slutter opp om organisert religion. Både religiøse ledes autoritet og den generelle kunnskapen om religion svekkes. Fra å være en kilde til livsglede og trygghet både for den enkelte og i samfunnet, blir religion nå ofte sett på som noe privat og litt irrelevant i en samfunnskontekst. I verste fall oppleves religion mest som en kilde til konflikt og vold. Dermed ser mange, inkludert beslutningstakere, i mindre grad hvilket potensiale religion har for å være en fellesskapsbyggende og positiv samfunnskraft.

Staten har forpliktet seg til å føre en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk og plikten til økonomisk støtte er nedfelt i grunnloven. Staten ønsker å legge til rette for tros- og livssynssamfunnenes virksomhet, slik at religionsfriheten kan utøves i praksis. Denne politikken bygger på at deres virksomhet både betyr noe for enkeltmennesker og har en samfunnsskapende kraft.

Kirken kan ikke ta en aktivt støttende politikk på feltet som selvsagt. Skal denne politikken opprettholdes, må både Den norske kirke og andre tros- og livssynssamfunn være synlige og konstruktive aktører på mange ulike arenaer i samfunnet. Vi bærer et stort ansvar for å bidra til at samfunnet forblir religionsåpent, ikke religionstomt. Det er eksempler på at offentlige myndigheter har holdt trossamfunn utenfor saker og arenaer hvor de burde vært (og tidligere var) selvsagte aktører. Dette kan skyldes manglende kunnskap og bevissthet i forvaltningen om religionsfrihet og om hva en aktivt støttende tros- og livssynspolitikk bør innebære i praksis. Det kan for eksempel gjelde ulike offentlige støtteordninger, hvem som kan leie lokaler eller religiøse aktørers tilbud til skolene. Kirken har et særlig ansvar for å følge med på at myndighetene ivaretar trosfriheten, både for egne medlemmer og for medlemmer i andre tros- og livssynssamfunn.

Norges største sivilsamfunnsaktør

Siden slutten av 1800-tallet har sivilsamfunnets organisasjoner vært sentrale i utviklingen av velferdssamfunnet og velferdsstaten. Det norske samfunnet er vokst fram som et samspill mellom offentlige myndigheter, næringsliv og et bredt og mangfoldig sivilsamfunn, også kalt «den tredje sektor». Med FNs bærekraftsmål 17 er partnerskap mellom ulike aktører i disse tre sektorene betegnet som avgjørende for å nå de seksten andre målene.

De senere årene har det politiske fokuset dreid til å betegne sivilsamfunnsorganisasjoner som «frivillige organisasjoner» med vekt på deres evne til å mobilisere frivillige. Denne begrensende forståelsen av sivilsamfunnet undervurderer organisasjonenes profesjonelle kompetanse og infrastruktur. Kristne kirker, ideelle og profesjonelle tjenesteleverandører og interesseorganisasjoner forsterker

velferdsstaten og utfyller det offentlige velferdstilbudet på vei mot et sosialt bærekraftig velferdssamfunn.

Den norske kirke er en stor aktør som mobiliserer nærmere 100.000 frivillige. Kirkens samfunnsrolle er likevel langt mer omfattende enn å mobilisere frivillige. I tillegg til den rådende frivillighetspolitikken ønsker kirken en proaktiv politikk som omfatter hele sivilsamfunnet, også de store organisasjonene med et omfattende nettverk av tillitsvalgte, frivillige og ansatte fagpersoner lokalt, regionalt og nasjonalt. I dette perspektivet er Den norske kirke landets største aktør i sivilsamfunnet med personer og infrastruktur i alle lokalsamfunn.

Bærekraftsmålene forutsetter samarbeid mellom offentlige myndigheter og sivilsamfunnet for å nå de ambisiøse målene. Den norske kirke står i en unik posisjon til å samhandle og forene krefter med alle landets kommuner. Menighetenes arbeid bidrar til å oppfylle mange av målene, og det ligger godt til rette for aktiv samskaping. Kirken kan være etisk premissleverandør og samfunnsutvikler, sammen med alle private og offentlige gode krefter. Dette forutsetter at kirken er bevisst sin egenart og særlige kompetanse og forvalter sine ressurser til beste for dem vi er satt til å tjene. Skillet fra staten og rollen som en vesentlig sivilsamfunnsaktør har gitt kirken en ny identitet i et livsynsåpent samfunn. Forkynnelsen av nåden og frelsen i Kristus, nestekjærligheten og vernet om skaperverket, må formidles i ord og konkrete handlinger slik at det gir gjenkjennelse og mening for folk i dagens Norge. Klarer vi det, kan kirken både gi livsglede og hjelp til enkeltmennesker og samtidig være en konstruktiv sivilsamfunnsaktør.

Målsettingen for arbeidet med kirkelig organisering og ressursbruk må alltid være å gi best mulig rammevilkår for at kirken kan utføre sitt oppdrag. Oppdraget er det samme, men nå skal det utføres i et samfunn der kirkens tidligere privilegerte posisjon ikke lenger kan tas for gitt. Den norske kirke har fortsatt et stort ansvar og store ressurser og muligheter som landets desidert største trossamfunn. Sammen med andre kristne kirker skal vi være «kirke på nye måter» slik at kristen tro og kristne verdier fortsatt kan prege vårt samfunn.

Oppslutning om kirken

Oppslutningen om store og tradisjonelle kirker er i tilbakegang både i Europa og Amerika. Folkekirkene i Norden er ikke noe unntak. Tallene kan tolkes på to ulike måter: De går nedover, men de er samtidig fortsatt overraskende stabile. Mye av nedgangen er knyttet til demografi: Det er færre kirkemedlemmer blant femåringer enn blant 75-åringer i Norge. I det enkelte lokalsamfunn merkes ikke nedgangen så godt fra år til år. Ser vi på tallene nasjonalt og over tid, er trendene tydelige. Kanskje er det slik at kirken gjennom tiår har vendt seg til at oppslutningen synker litt. Kanskje har de vedvarende negative trendene gjort oss litt blinde og resignerte. Samtidig står mye på spill. Kunnskapen om kirke og kristen tro forvitrer fort når barn ikke døpes og unge ikke konfirmeres i samme grad som før. En folkekirke som ønsker

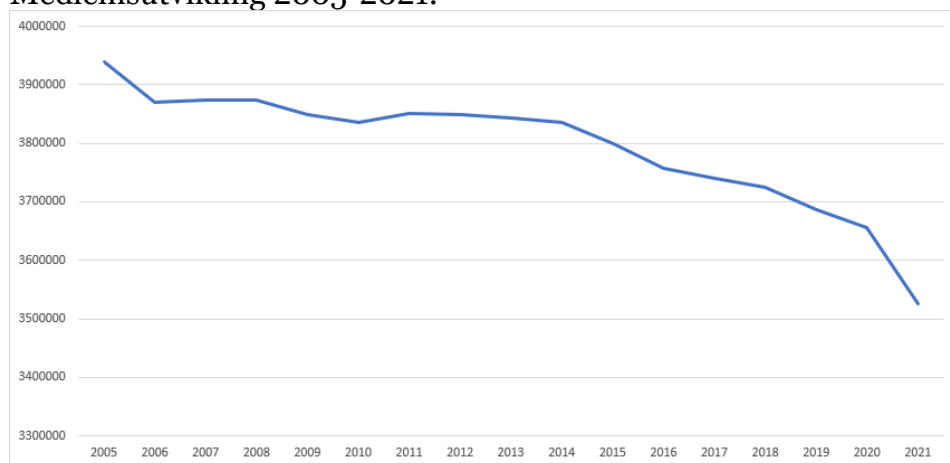
å være til stede over hele landet og omfatte alle mennesker som vil være med, trues av en fortsatt nedgang i oppslutningen.

Det er enklere å stille oss selv spørsmål enn det er å svare: Hvordan kan kirken bli mer synlig og hørbar med et ønske om å bety mer for flere? Hvordan kan vi utvikle en innovativ kraft blant kirkens folkevalgte, ansatte og frivillige der vi heier på hverandre, gir frihet til å prøve ut nye arbeidsmåter og tillater at ikke alt lykkes? Hvordan kan vi forkynne evangeliet på en måte som gir mening for de som i dag velger bort dåp, konfirmasjon, gudstjenestedeltakelse og medlemskap? Svarene ligger trolig i de skattene som kirken forvalter, i form av ord og sakramenter, kirkerom, salmer, tekster og tradisjoner. Det er dette som motiverer ansatte, folkevalgte og frivillige til innsats for kirken, og det er dette som også kan engasjere og berøre mennesker som vil tilhøre folkekirken. Disse skattene som har betydd noe for mennesker gjennom 2000 år, kan få betydning også for nye generasjoner, dersom kirken evner å formidle dem og gjøre dem tilgjengelige.

Tallenes tale

Livsriter er folkekirkenes ryggrad. I dag er det flere tilbydere enn noen gang og valgfriheten er reell både ved dåp, konfirmasjon, vigsel og gravferd. Vi må være kontinuerlig oppmerksomme på både kvalitet og tilgjengelighet. Det innholdsmessige, unikt kristne, i kirkens livsriter må forklares forståelig for medlemmene og kirkelige handlinger må være lett tilgjengelige. Vi kan ikke leve med at mennesker velger bort dåp fordi de ikke ringte i kontorets åpningstid eller det var fullt i søndagens gudstjeneste. Vi sørger ikke for god tilgjengelighet hvis vigsler bare kan skje på lørdager. Hvordan kan kirken snakke om livsritene slik at dørene åpnes for den brede folkekirken?

Medlemsutvikling 2005-2021:

Fallet i 2020 skyldes at tilhørige ble tatt ut av statistikken.

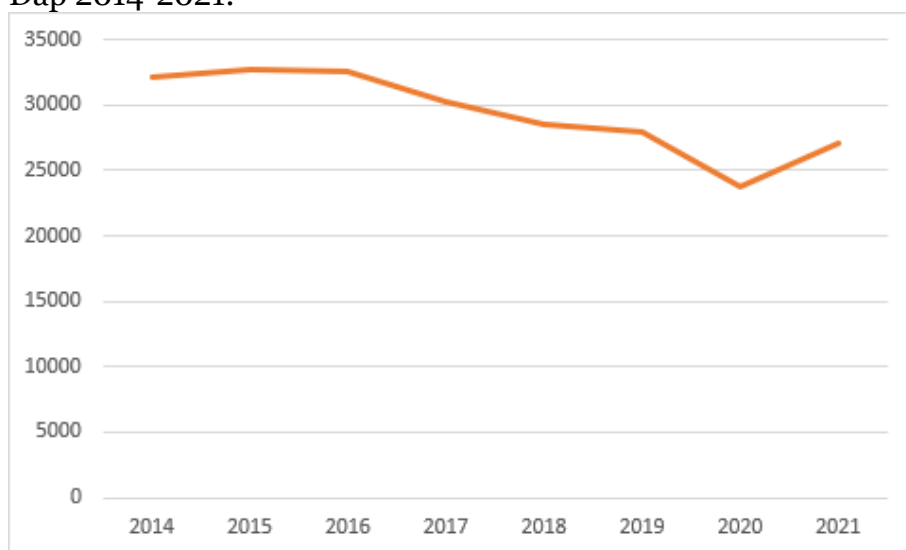
I 2019 fikk Den norske kirke gjennomført en framskriving av antall medlemmer. Den anslår at om lag halvparten av befolkningen i Norge vil være medlemmer i 2039.

(Brunborg, <https://kirken.no/globalassets/kirken.no/om-kirken/slik-styres->

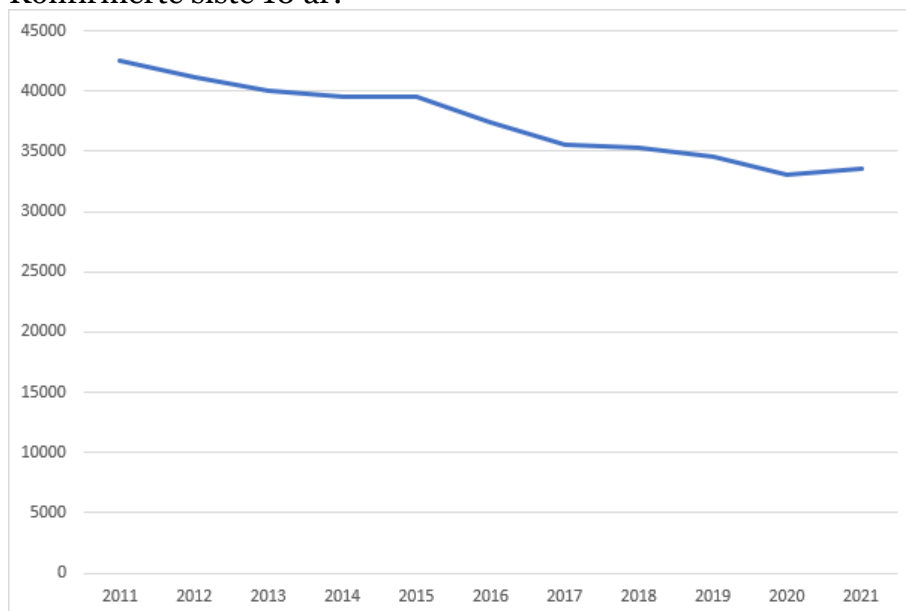
[kirken/kirkeradet/2019/juni/kr%2044.2-19%20framskriving%20av%20antall%20medlemmer%20i%20den%20norske%20kirke.pdf](https://www.kirken.no/kirkeradet/2019/juni/kr%2044.2-19%20framskriving%20av%20antall%20medlemmer%20i%20den%20norske%20kirke.pdf)

En folkekirke er avhengig av at barn blir døpt. Kirkens tradisjon er at «slekt skal følge slekters gang» og at tro og praksis følger den enkeltes liv fra vugge til grav. I vårt samfunn svekkes mange av disse tradisjonene til fordel for mer individualistiske trender. Når folk flytter fra bygder med sterke familietradisjoner og til byene, svekkes ofte kontakten med kirken. Det er ikke intuitivt hvilken kirke man hører til. Den norske kirke må utvikle nytt relevant arbeid i byene som styrker tilhørighet og som oppleves relevant.

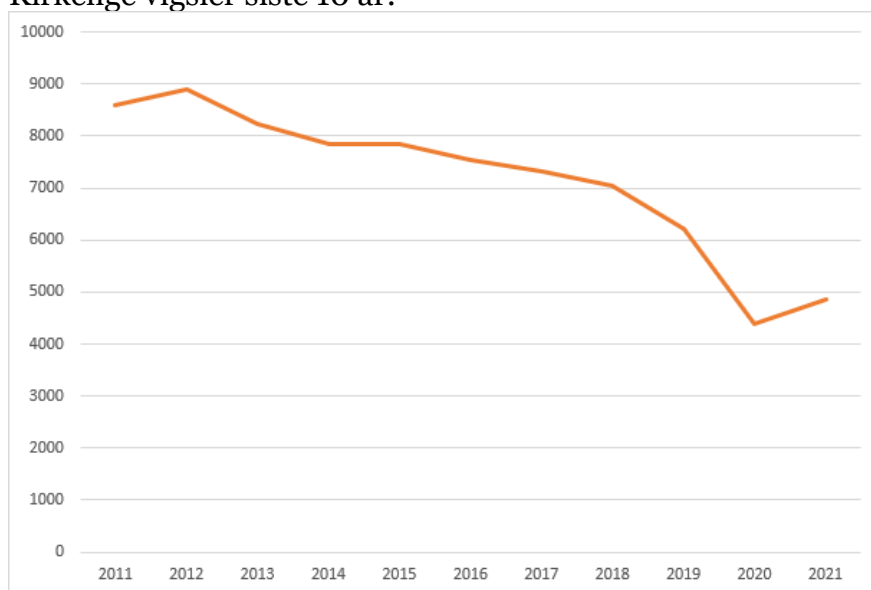
Dåp 2014-2021:

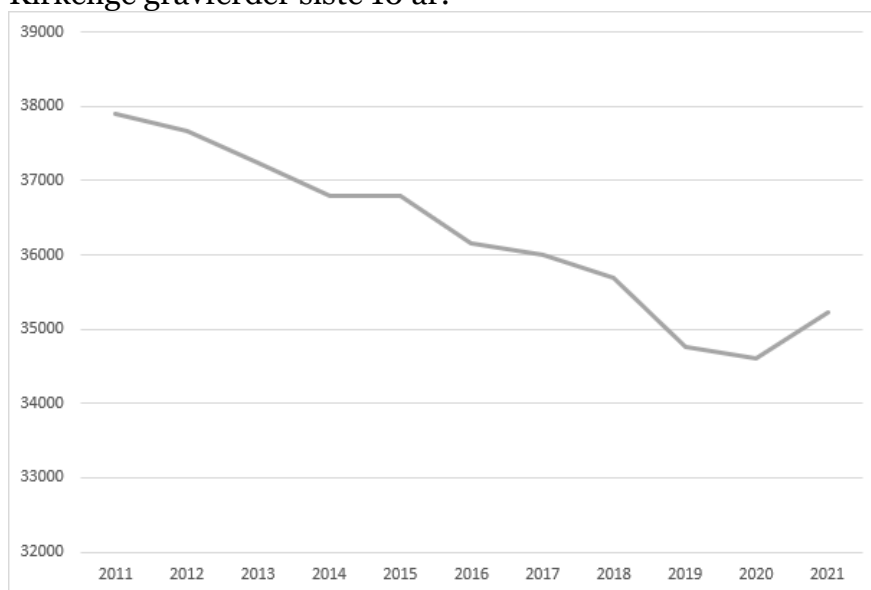
Konfirmerte siste 10 år:

Kirkelige vigsler siste 10 år:

Kirkelige gravferder siste 10 år:

Foreldre «forhandler» ofte med hverandre om dåp, og mange vil at barnet skal velge selv når det blir eldre. 13–14-åringene må ta krevende valg mellom ulike former for konfirmasjon. Eller kanskje foreldrene tilbyr en pengesum hvis de lar være å bli konfirmert. Mange tror at et kirkebryllup må være stort og flott og dyrt, skje inne i et kirkebygg og planlegges et år i forveien. Passer ikke dette inn i parets planer, finnes det andre tilbydere med enklere løsninger. Ønskene om personlig tilpasning i gravferder øker og kan komme i konflikt med vedtatte liturgier.

Det er ikke alltid enkelt å møte medlemmers spørsmål og tilby en ramme rundt tro og livstolkning. Omfattende medlemsundersøkelser de tre siste årene har gitt bedre innsikt i medlemmenes ønsker, forventninger og behov. Blant annet viser undersøkelsene at 7 av 10 under 30 år ville valgt å gifte seg i kirken, om de skulle

giftet seg nå. Flere enn 7 av 10 under 40 år ville døpt barnet sitt, og rundt to tredeler ville valgt kirkelig konfirmasjon dersom de skulle ta dette valget nå. 8 av 10 ønsker seg kirkelig begravelse.

Tilhørighet til kirken kommer særlig frem når det spørres om folks forhold til kirkebygg. Over halvparten av medlemmene sier kirkebygget betyr mye, mens nærmere 8 av 10 mener det er viktig for dem at deres kommune vedlikeholder sine kirkebygg. Dette tallet har økt blant medlemmer som sjelden eller aldri går i kirken. Kirkebygget blir stedet der «Gud bor», derfor blir en kirkebrann opplevd som svært dramatisk i et lokalsamfunn.

Å gjøre kirkebygget mer åpent og de kirkelige handlingene enda mer tilgjengelige for folk der de er i sitt liv, vil være en viktig oppgave for kirken framover. Dette skjedde mange steder under pandemien, og denne koronakreativiteten er viktig å videreføre. Det kan bety at en dåp er mulig på en vanlig ukedag, en vielse kan skje på en fredag formiddag og en begravelse på en mandag – nettopp for å kunne møte medlemmenes ønsker og behov på best mulig måte.

Mangfold, ulikhet og polarisering

Økonomisk og sosial ulikhet og polarisering øker i hele verden, også i Norge. Minoritetsgrupper rapporterer om mer trakassering og mobbing, rasismen trer frem i ulike sammenhenger og religion, etnisitet og seksuell identitet og orientering kombineres og forsterkes som identitetsmarkører. Politisk populisme og den tradisjonelle forståelsen av religion brukes for å begrense frihet og menneskerettigheter. Selv om alle kan si sin mening i sosiale medier, snevres ytringsrommet inn. Det liberale og livsynsåpne samfunnet har en «kanselleringskultur» mot mindretallsmeninger som ikke lenger er politisk korrekte.

«Kristennorge» er blitt mer mangfoldig, på grunn av økt innvandring av kristne fra ulike kulturer og av at nye kirker og menigheter er etablert. Deler av dette har tendenser til marginalisering, splittelser, reelt eller selvpålagt «utenforskap» og opplevelser av krenkelse og utestengelse.

Norges Kristne råd og Samarbeidsrådet for tros- og livssynssamfunn skaper mange arenaer for konstruktive samtaler. Med sin posisjon og størrelse har Den norske kirke et særlig ansvar for å bidra til disse fellesskapene og være en motkraft mot polarisering. I det ligger også å slå ned på forsøk på innskrenkning av trosfriheten, forskjellsbehandling og stigmatisering av minoritetsgrupper.

Å skape en sunn ytringskultur som kan demme opp mot polarisering er viktigere enn noen gang. Kommentarfeltene, også i kristelige dagsaviser, er fulle av personkarakteristikker som knapt kan gjentas, når for eksempel en kirkeleder har uttalt seg om en aktuell sak. Uenighet og saklig argumentasjon er et gode som hører kirken til, mange av kommentarfeltene ytringer bidrar til det motsatte som øker

polarisering og avstand. Også kirken har et ansvar for å ta aktivt til motmæle. Vi må bidra til at respekt for mangfold og ulike standpunkt preger ytringskulturen.

Majoritet og minoriteter

Hvordan har majoriteten behandlet ulike minoriteter? Den norske kirke har vært og er det største trossamfunnet i landet. Det er lett å bli majoritetsblind, og vi må kontinuerlig reflektere over vår historie og hvordan kirken vil forme sin framtid. Forsoningsprosesser er viktige og nødvendige for å komme videre. Samtidig er de også tid- og ressurskrevende. De siste årene har kirken aktivt forsøkt å være et fellesskap med rom for ulikhet og der alle har like muligheter for å delta. Det har i mange år vært satset systematisk på likestilling, inkludering og mangfold som skal hindre diskriminering og skape trygge rom for alle.

Kirkens forhold til skeive har stått sentralt de siste årene, og det har blant annet blitt gjennomført en arbeidsmiljøundersøkelse som på ulike måter følges opp. Bispemøtet har kommet med en uttalelse i anledning 50-årsmarkeringen for avkriminaliseringen av seksuell omgang mellom menn. Fortsatt gjenstår det et forsoningsarbeid som også Kirkemøtet må gå inn i. I 2000 vedtok Kirkemøtet å be taterne om unnskyldning og tilgivelse for den urett og de overgrep som fra kirkens side er begått mot deres folk. Denne har av ulike grunner i liten grad vært fulgt opp med en fortsatt dialog. Nå har taterne ønsket å ta opp igjen denne kontakten.

Sannhets- og forsoningskommisjonen som behandler storsamfunnets forhold til samer, kvener og skogfinner, leverer sin rapport til Stortinget 1. juni 2023. Her vil kirken sannsynligvis få historier som må følges opp: Om opplevde overgrep fra kirken og forventninger om å være en likeverdige del av kirken i dag, med de særlige rettigheter som urfolk og nasjonale minoriteter har.

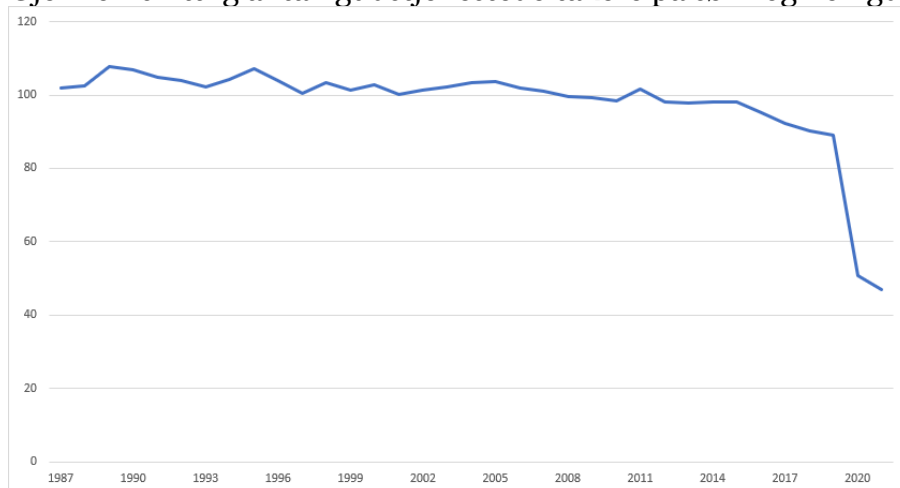
Behov for innovasjon og nyskapende kraft

I 2021 vedtok Kirkemøtet en ny strategi for Den norske kirke for perioden 2022-29. Som kirke ønsker vi å skape mer himmel på jord ved å åpne rom for tro, være der livet leves og være mer for flere.

Spørsmål rundt organisering av kirken i sivilsamfunnet har tatt mye tid og energi. Når dette nå er i ferd med å finne en retning kan kirkens ansatte og folkevalgte konsentrere seg om kirkens oppdrag og hvordan vi skal være kirke med et godt budskap for alle i dagens samfunn. Det haster å fokusere helt og fullt på denne delen av kirkens oppdrag: Kirken må bruke mest mulig krefter på å møte mennesker, og minst mulig krefter på interne forhold.

Den norske kirke har store ressurser i sine engasjerte frivillige, folkevalgte og ansatte som alle har et hjerte for kirken og vil dens beste. Disse kreftene må vi målbevisst kanalisere i en felles retning, slik at vi sammen nettopp kan skape mer himmel på jord.

Gjennomsnittlig antall gudstjenestedeltakere på søn- og helligdager, 1987 – 2021:

Oppslutning om hovedgudstjenesten har falt over mange år. Når folk ikke kommer til kirken, må kirken komme til folk. En viktig nøkkel er å få ulike arbeidslag og ressurser i kirken til å møte hverandre: menighetenes ansatte og arbeid må trekke vekslers på den spesialiserte diakonien og kunnskapen som ligger der.

Trosopplæringen må finne sammen med barne- og ungdomsorganisasjonenes arbeid. Misjonsarbeidet i menighetene må koples sammen med misjonsorganisasjonenes arbeid.

Det finnes allerede mange gode eksempler som viser at kirken spiller en vesentlig rolle i mange menneskers liv og hverdag: Menigheten i Enebakk etablerte en diakonal ressursgruppe, der frivillige med høy kompetanse på det offentlige hjelpeapparatet bistår mennesker med sammensatte utfordringer innen helse, økonomi og psykososiale forhold. Bærum utviklet for noen år siden samtaletilbudet 13-20, der kirken samarbeider tett med offentlige tjenester rettet mot unge. Dette tilbudet har spredt seg til en rekke andre steder i Norge.

Det kan handle om å arbeide målbevisst med kirke og kultur eller å finne nye måter å nå barn og unge med kunnskap om Bibelens innhold og kristen tro. Pandemien viste oss at små samlinger i kirken kan fungere godt parallelt med de store gudstjenestene. Arrangement utendørs og tilbud som aktivt når flere generasjoner sammen, fyller et behov for mange familier i en travel hverdag. Utenforskap, ensomhet og psykiske sykdommer rammer mange, og menighetene tilbyr steder som møter menneskers behov. Vi trenger å reflektere over hvordan koronatidens kreativitet i å møte mennesker på nye måter, fortsatt kan holdes levende.

Et viktig spørsmål er også hvordan vi gjør kirkens tilbud kjent for flere enn dem som allerede kommer regelmessig til kirken. Mange menigheter har opprettet konti på sosiale medier. Men hvis disse følges av et fåtall, når menigheten likevel ikke andre enn kjernetroppene. Her må det fortsatt nytenkes – som å bruke lokale kjøpesenterets infoskjermer, bli med på nasjonale satsinger på drop-in dåp, Lys

våken-helg og tilbud om åpne kirker, for å nyte godt av all mulig drahjelp slik at flere nås med informasjon om kirkens tilbud.

Fornyhet satsing på barn og unge

En av tre unge har aldri lest i Bibelen (forside Vårt Land 29/6 22).

Spørreundersøkelser fanger ikke nødvendigvis opp tilhørighet, praksis og ordløs tro, men peker likevel på hvilke utfordringer vi som kirke møter i dag.

Da trosopplæringen ble lansert for 19 år siden, var målgruppen døpte medlemmer. Et utvalg har kommet med mange forslag om veien videre for trosopplæringen. Disse danner grunnlaget for videre arbeid. Trosopplæringen har hittil handlet om barn og unge mellom 0-18 år. Med nedgangen i antall spedbarnsdåp, må målgruppen utvides til flere enn de døpte barna. Hvis barn selv skal velge dåp, må de ha tilgang på ressurser, miljøer og opplæring i kristen tro. Det er ikke lenger tilstrekkelig å tenke at denne opplæringen skal skje på fritiden i kirkens lokaler. Konkurransen om folks tid er stor, tilbudene mange. Selv ikke de som er aktivt med i menigheten blir hjemme en helg for å ta imot en fireårsbok. Hvordan kan kirkens trosopplæring videreutvikles for å nå bredere ut? Svaret kan ligge i et tettere samarbeid med skolen om opplæring knyttet til den kristne kulturarven. Det kan også ligge i at nye, interaktive ressurser, som filmer og spill, lages til bruk i storfamilien.

Utvalget peker også på det store behovet for mer kunnskap om kristen tro hos den voksne befolkningen. Det er ikke lenger mulig å lene seg på en felles kunnskapsbase fra skolens opplæring. På et tidspunkt blir spørsmålet «hvordan folk kan tro på en de ikke har hørt om».

Den norske kirke som arbeidsplass

En medarbeiderundersøkelse for alle ansatte i kirken som ble gjennomført i 2021, viser at vi har svært mange høyt engasjerte medarbeidere over hele landet. Den sier også at vi er gode på relasjonsledelse, på å «se hverandre». Samtidig avdekker den en god del frustrasjon over uavklarte roller og ansvar. Det gir igjen lav score på oppgaveorientert ledelse - for få ledere setter retning og viser vei mot felles mål. Det kan øke faren for å bli «utbrent». Vi vil så mye at det gjør vondt å se at man ikke i større grad lykkes. Kombinert med fallende oppslutning om kirken kan mange stå i fare for å miste engasjement og «tro på prosjektet».

Yngre arbeidstakere er opptatt av at arbeidsgiveren er tydelig til stede med hjelp til å prioritere. De ønsker seg faglige miljøer å samhandle i. Å være en attraktiv arbeidsgiver må stå høyt på en kirkelig prioriteringsliste om vi fortsatt vil ha ansatte over hele landet. Da er det avgjørende nødvendig å komme videre med en organisering som gir bedre arbeidsbetingelser for alle som jobber sammen lokalt i kirken.

I 2020 initierte Den norske kirke en ekstern rapport om hvordan kirken kan bli en mer attraktiv arbeidsgiver. Ett funn i rapporten er at kirken ofte defineres av dens «ytterkanter». Det er mye oppmerksomhet omkring teologiske og kirkepolitiske uenighetspunkter, mens det er vanskelig å få øye på hva kirkens «misjon» er. Hva er vi til for, og hvorfor bør folk være med? I Den norske kirke har mange verdsatt en uenighetskultur som setter ytringsfriheten høyt. God plass til mange ulike folk med ulike holdninger og meninger har vært oppfattet som et «vern» mot ensretting og «foreningskristendom» og en garanti for den åpne folkekirken.

Sett utenfra blir bildet annerledes: kirken framstår som polarisert og oppstykket. Denne måten å tenke på kan bli et vesentlig hinder for å rekruttere nye medlemmer, frivillige, folkevalgte og ansatte. Er vi i en situasjon der enhet utad og det vi står sammen om, må betones og ytres sterkere i det offentlige rom? Bør flere av uenighetssakene tas på arenaer for intern dialog og utvikling?

Dette er viktige spørsmål, særlig i en tid der kirken fortsatt har store rekrutteringsutfordringer. Utfordringen gjelder også i andre samfunnssektorer som er avhengige av høy kompetanse. For å forbli en landsdekkende folkekirke er Den norske kirke avhengig av å rekruttere til alle stillinger i kirken.

Et sterkt kirkedemokrati

Et sentralt premiss for skillet mellom stat og kirke var at kirken bygget opp en troverdig demokratisk struktur. De siste årene har det vært arbeidet aller mest med valgordninger og mindre med innholdet i og oppgavene til de demokratisk valgte organene på alle nivåer. Som demokratisk folkekirke har vi her et dilemma: hvordan utrustes folkevalgte til å treffe sine beslutninger, samtidig som kirken ikke bruker en for stor del av sine ressurser på administrative stillinger som skal støtte de folkevalgte?

Demokrati- og folkevalgtutvalget har nå levert sin rapport der de anbefaler at folkevalgte gis tydeligere plass og rammevilkår i hele kirkestrukturen. Utvalget har blant annet undersøkt hvordan menighetsrådene blir understøttet av administrasjonene, og peker i rapporten på at det er behov for å styrke denne innsatsen knyttet både til saksforberedelse og møtegjennomføring. Et mulig virkemiddel kan ifølge utvalget være å opprette felles menighetsråd for flere sokn, slik at fellesrådenes administrasjoner får færre og større råd å forholde seg til i den daglige driften.

I tillegg anbefaler utvalget blant annet å styrke rådslederens formelle status knyttet til representasjon for kirkens organer. Alle folkevalgteverv skal godtgjøres økonomisk for å gjøre det mulig for flere å stille seg til disposisjon for å lede kirken, også slik at lokale forhold, for eksempel knyttet til økonomi tas hensyn til. Utvalget ber også om at det samiske kirkelige demokratiet gjennomgås på nytt etter at *Sannhets- og forsoningskommisjonen* legger fram sin rapport våren 2023.

Nye arbeidsområder

I kjølvannet av skillet mellom stat og kirke har staten satt i gang flere store prosesser. Kirken skal overta et stort antall presteboliger fra Opplysningsvesenets fond (Ovf) og er i ferd med å etablere et eiendomsselskap og en forvaltning av denne nye eiendomsmassen. Den er spredt ut over hele landet og skal brukes som bolig for prester og biskoper. Det kreves både økonomisk og juridisk spisskompetanse i tillegg til bygningsfaglig kompetanse i forvaltningen av dette nye arbeidsfeltet.

De resterende verdiene i Ovff skal benyttes til ett eller flere kirkebevaringsprogrammer. Her samarbeider kirken (KR og KA) tett med Riksantikvaren dette året for å tegne ut modeller for disse bevaringsprogrammene. Kirkemøtets vedtatte kulturarvstrategi er grunnlaget for dette arbeidet fra Den norske kirkes side, og vi forventer at kirken får en sentral rolle i både å utforme og gjennomføre bevaringsprogrammene. Lokalkirken vil få tilført midler fra staten på et nivå vi ikke tidligere har opplevd.

Arbeidet med å samle kirken til ett «IKT-rike» har pågått i ti år og vil fortsatt være svært viktig i årene som kommer. Viktige fellesløsninger på en rekke områder kan forenkle arbeidet og gi bedre funksjonalitet for ansatte og frivillige og gjøre kirken mer tilgjengelig for folk flest, samtidig som alle krav om personvern og sikkerhet innfris. Utfordringen med nye fellesløsninger er at de ofte må finansieres nasjonalt. Dette kan bli en utfordring hvis kostnadene må tas nasjonalt, mens gevinstene kan hentes ut lokalt. Her må vi sammen finne gode løsninger.

Kirkelige tilbud på nett fikk en enorm vekst under pandemien, og viste at kristent fellesskap kan oppleves på flere måter, også utenfor det fysiske kirkerommet. Dette arbeidet har gått inn i en ny fase, som handler om å gjøre godt kristent innhold lett tilgjengelig i ulike kanaler, både etablerte TV-kanaler og egne nasjonale kanaler. Om kirken skal kunne nå ut til alle sine 3,6 millioner medlemmer, må den være til stede der hvor folk er.

Vi har vært gjennom en pandemi der begrepene sikkerhet og beredskap fikk en helt ny betydning og alvorlighetsgrad. Krig, klimaendringer og et stadig skiftende trusselbilde øker behovet for en kontinuerlig beredskap. Vi trenger et mer systematisk arbeid med sikkerhet og beredskap for ansatte, bygninger og alle som bruker kirkene våre.

Til slutt

Den norske kirke rommer mye livskraft. Det er mange ressurser å glede seg over. Kirken betyr mye for enkeltmennesker, lokalsamfunn og det norske samfunnet som helhet. Ordet og sakramentene har en forvandlende kraft som går utover hva vi kan begripe. “Vi har denne skatten i leirkrukker, for at den veldige kraften skal være fra Gud og ikke fra oss selv” (2 Kor 4,7). Vi bærer dette sammen, på tvers av ulikheter og uenighet. Så lenge vi fortsetter å hente fra disse kildene, kan vi møte alle utfordringer. Å skape mer himmel på jord er en god visjon å strekke seg etter. En viktig oppgave er

å forene krefter til felles innsats for å opprettholde folkekirken som en fortsatt levende kirke med et godt budskap til alle mennesker.